

1. CILJ

Pravilima sertifikacije osoba se bliže uređuje postupak sertifikacije osoba koji se sprovodi u **TMS CEE d.o.o. - Sertifikacionom telu za sertifikaciju osoba** (u daljem tekstu STSO), zahtevi koje treba da ispuni osoba koja je kandidat za sertifikaciju / sertifikovana osoba, kao i prava i obaveze učesnika u procesu sertifikacije.

2. PODRUČJE PRIMENE

Pravila sertifikacije osoba su namenjena svim zainteresovanim stranama za postupak sertifikacije, kandidatima za sertifikaciju, sertifikovanim osobama, kao osoblju STSO koje je uključeno u postupak sertifikacije.

3. TERMINI I DEFINICIJE

Termini i definicije koji se koriste u ovim pravilima su navedeni u standardima: SRPS EN ISO/IEC 17000:2020, Ocenjivanje usaglašenosti – Rečnik i opšti principi i SRPS ISO/IEC 17024:2012, Ocenjivanje usaglašenosti – Opšti zahtevi za tela koja obavljaju sertifikaciju osoba.

Najznačajne definicije su sledeće:

Podnosilac zahteva – osoba koja je podnela prijavu da bi se uključila u proces sertifikacije;

Proces sertifikacije – aktivnosti kojima sertifikaciono telo utvrđuje da li osoba ispunjava zahteve sertifikacije, uključujući prijavu, ocenjivanje, odluku o sertifikaciji, resertifikaciju i korišćenje sertifikata i logotipa / znakova sertifikacije;

Kandidat – podnosilac zahteva koji je ispunio specificirane preduslove koji mu omogućavaju učešće u procesu sertifikacije;

Šema sertifikacije – kompetentnost i drugi zahtevi koji se odnose na specifične kategorije zanimanja ili veština osoba;

Zahtevi za sertifikaciju – skup specificiranih zahteva, uključujući zahteve šeme, koji treba da budu ispunjeni, da bi se dobila ili održavala sertifikacija;

Ispit – mehanizam, koji je deo ocenjivanja i kojim se meri kompetentnost kandidata na jedan ili više načina, pisanim putem, usmeno, praktičnim radom i posmatranjem, kao što je definisano u šemi sertifikacije;

Resertifikacija – obnavljanje sertifikacije u definisanim intervalima;

Suspenzija – privremeno stavljanje van snage, odlaganje, prekid ili prestanak sertifikacije osobe izdate od strane sertifikacionog tela;

Povlačenje – ukidanje sertifikacije, sertifikata ili uverenja;

Žalba – zahtev podnosioca prijave, kandidata ili sertifikovane osobe za ponovno razmatranje svih odluka koje je sertifikaciono telo donelo, a koje se odnose na njen/njegov željeni status sertifikacije;

Prigovor – izraz nezadovoljstva, osim žalbe, bilo koje osobe ili organizacije sertifikacionom telu u vezi sa aktivnostima sertifikovane osobe, na koji se očekuje odgovor.

Nepristrasnost – prisustvo objektivnosti.

4. POSTUPAK POČETNE SERTIFIKACIJE

Postupak sertifikacije osoba sastoji se od sledećih faza:

- Informisanje o postupku sertifikacije
- podnošenje prijave za sertifikaciju osoba;
- preispitivanje prijave;
- ugovaranje;
- sprovođenje ispita;
- donošenje odluke o sertifikaciji.

Informisanje o postupku sertifikacije

Informacije o postupku sertifikacije, kao i šemama sertifikacije se mogu pronaći na web stranici TMS CEE d.o.o. (www.tms.rs), a mogu se dobiti i u direktnom kontaktu sa odgovornim osobama TMS CEE d.o.o.

Podnošenje prijave za sertifikaciju osoba

Postupak sertifikacije osoba pokreće se popunjavanjem Prijave za sertifikaciju osoba (obrazac tms_so_01), u daljem tekstu prijava, od strane osobe koja želi da bude sertifikovana i dostavom iste TMS CEE d.o.o. Uz prijavu za sertifikaciju podnosilac prijave dostavlja i sva neophodna dokumenta koja se zahtevaju prijavom.

Popunjavanjem prijave i dostavljanjem neophodnih informacija / podataka obezbeđuju se STSO sve neophodne informacije u ciju vrednovanja ispunjenja zahteve utvrđenih šemama sertifikacije. Takođe, podnosilac prijave potvrđuje da je upoznat sa ovim pravilima, kao i da je obezbedio neophodne uslove odnosno lokaciju za realizaciju ispita u svemu prema SO QI 02 03, Informacije o uslovima za realizaciju ispita.

Za početnu sertifikaciju **osoba u oblasti zavarivanja lemljenja i izvođenju nerastavljivih spojeva, izuzev za odobravanje osoblja za izradu nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom** ne postoje posebni preduslovi, koji se odnose na obrazovanje, opšte i specifično radno iskustvo. **Za dodatnu početnu sertifikaciju - odobravanje osoba za izvođenje nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom, ukoliko kandidat ne može dokazati radno iskustvo od najmanje jedne godine na izradi nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom, tada kandidat polaže kvalifikacioni ispit iz oblasti nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom.**

Realizaciji ispita po šemama mogu pristupiti svi podnosioci prijave koji smatraju da poseduju odgovarajuće veštine povezane sa formiranjem uzorka propisanih relevantnim standardima.

Prijava sa priložima se može dostaviti poštom ili elektronskim putem.

Preispitivanje prijave

TMS CEE preispituje dostavljenu prijavu sa aspekta njene kompletnosti, odnosno sa ciljem utvrđivanja da li su tražene informacije/podaci/dokumentovane informacije raspoložive. U slučaju da neke informacije/zapisi nedostaju, od podnosioca prijave će se tražiti da se ista dopuni.

Nakon kompletiranja prijave vrši se preispitivanje iste od strane odgovorne osobe STSO. Tokom preispitivanja prijave preispituje se predmet i područje sertifikacije, kao i sposobnost (raspoloživost resursa) da se proces sertifikacije obavi u razumnom roku. Preispitivanje obavezno obuhvata i proveru potencijalnih rizika po nezavisnost i nepristrasnost.

O (ne)prihvatanju prijave, podnosilac prijave će biti obavešten pisanim putem. U slučaju odbijanja, podnosilac prijave može podneti žalbu STSO.

Ugovaranje

Potpis kandidata na tms_so_01, Prijavi, podrazumeva prihvatanje svih uslova za otpočinjanje procesa sertifikacije, što podrazumeva i obezbeđenje svih neophodnih uslova za realizaciju ispita.

Sprovođenje ispita

Ispit se polaže praktično, na dogovorenoj lokaciji. Kandidati su dužni da na ispit dođu na vreme i da sa sobom ponesu lična dokumenta na osnovu kojih se mogu identifikovati (lična karta/pasoš). Kandidati za koje se ne može potvrditi identitet ne mogu polagati ispit. Pored ličnih dokumenata kandidat mora posedovati ličnu zaštitnu opremu (radno odelo, masku, radne cipele, zaštitne naočare, zavarivačke rukavice). Kandidatima su na raspolaganju Informacije o uslovima za realizaciju ispita.

Osnovne aktivnosti koje se sprovode su sledeće:

- pripremne aktivnosti (priprema dokumentacije (WPS ili pWPS liste) i uzoraka za obavljanje ispita)
- realizacija ispita (davanje smernica kandidatima pre početka ispita, kao i provera uslova za realizaciju ispita od strane ispitivača; posmatranje obavljanja zavarivanja ispitnog uzorka od strane ispitivača).

Ukoliko je dogovoreno ili ukoliko se zahteva, u dodatku praktičnog dela ispita realizuje se i teorijski deo ispita.

Rezultat provere poznavanja struke je presudan (eliminatoran) u procesu sertifikacije operatera zavarivanja u delu poznavanja funkcionalnosti uređaja i u procesu sertifikacije - odobravanja osoba za izvođenje nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom, ukoliko kandidat ne može dokazati zahtevano radno iskustvo na izradi nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom.

Rezultat ispitivanja uzorka zavarenog uzorka je u svakoj šemi sertifikacije presudan (eliminatoran).

Kada su u pitanju operateri zavarivanja, ispit iz poznavanja struke je obavezan i sastoji se od 2 dela. Jedan deo se odnosi na poznavanje funkcionalnosti uređaja za zavarivanje, a drugi na poznavanje struke operatera zavarivanja. Oba dela kandidat odgovara usmeno, pri čemu odgovori treba da budu takvi da se vidi da li kandidat poznaje ili ne poznaje osnove za navedeno pitanje. Ukoliko kandidat prvi deo ispita koji se odnosi na poznavanje funkcionalnosti uređaja ne zadovolji, prekida se proces sertifikacije. Ukoliko kandidat ne zadovolji samo drugi deo ispita koji se odnosi na poznavanje struke operatera, presudan je rezultat ispitivanja zavarenog uzorka.

Ispit iz poznavanja struke za odobravanje osoba za izvođenje nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom ima ukupno pet pitanja. Kandidat izvlači jednu od kombinacija ispitnih pitanja i pristupa rešavanju. Kandidat odgovara pismeno, pri čemu odgovori treba pokažu da kandidat prepoznaje opremu pod pritiskom i posebne zahteve za izradu nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom. Rezultat provere poznavanja struke je „zadovoljavajući“ ako kandidat pozitivno odgovori najmanje na četiri od pet postavljenih pitanja.

Donošenje odluke o sertifikaciji

Odluka o sertifikaciji se donosi na osnovu kriterijuma iz šeme sertifikacije, a na osnovu rezultata vizuelnog ispitivanja i dodatnih laboratorijskih ispitivanja uzorka koje obavljaju podugovorene kompetentne laboratorije, izveštaja ispitivača i drugih informacija nastalih u toku postupka sertifikacije.

Ukoliko je doneta odluka o dodeljivanju sertifikacije, osobi se izdaje sertifikat, kao i dokument SO QI 02 01, Uputstvo za korišćenje sertifikata (sertifikacija osoba). Ukoliko je odluka negativna, kandidat se pisanim putem obaveštava o razlozima za donošenje takve odluke, na koju ima pravo žalbe. Postupak sertifikacije se može ponovo pokrenuti podnošenjem nove prijave za sertifikaciju.

Izdavanje sertifikata

1. **Zavarivač** - standard SRPS EN ISO 9606-1:
  - Opcija prema tački 9.3a – **važenje sertifikacije je 3 godine;**
  - Opcija prema tački 9.3b – **važenje sertifikacije je 2 godine.**
2. **Zavarivač** - standard SRPS EN ISO 9606-2: **važenje sertifikacije je 2 godine.**
3. **Operater zavarivanja** - standard SRPS EN ISO 14732: **važenje sertifikacije je 6 godina.**
4. **Lemioc** - standard SRPS EN ISO 13585: **važenje sertifikacije je 5 godina.**
5. **Zavarivač (betonski čelik)** - standard SRPS EN ISO 17660-1:2009, tačka 9.2.1: **važenje sertifikacije je 2 godine.**
6. **Operater uvaljavanja** - standard SRPS EN 13445-4:2023, prilog C: **važenje sertifikacije je 5 godina.**
7. **Odobrena osoba za izvođenje nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom** - Pravilnik o opremi pod pritiskom, Prilog I, t. 3.1.2.: **važenje odobrenja za izvođenje nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom je jednako periodu sertifikacije zavarivača / operatera zavarivanja / lemioca / operatera uvaljavanja.**

5. NADZOR NAD RADOM CERTIFIKOVANE OSOBE

STSO sprovodi aktivnosti nadzora nad sertifikovanim osobama u periodu trajanja **sertifikacije**.

Aktivnosti nadzora obuhvataju sledeće:

- proveru odnosno potvrđivanje da sertifikovana osoba dostavlja, na svakih 6 meseci od dodele sertifikacije, potvrdu o obavljanju poslova za koje je sertifikovana;
- preispitivanje eventualnih prigovora na rad sertifikovane osobe a koji su u vezi sa šemom sertifikacije;
- poštovanje odredbi Pravila sertifikacije osoba, TMS PR 08 i Uputstva za korišćenje sertifikata (sertifikacija osoba), SO QI 02 01.

Na osnovu dostavljenih informacija i njihovog vrednovanja, donosi se odgovarajuća odluka (održavanje sertifikacije / suspenzija / povlačenje sertifikacije). Odluka o održavanju sertifikacije se ne donosi posebno.

6. RESERTIFIKACIJA

STSO obaveštava sertifikovanu osobu o isteku sertifikata i potrebi za resertifikacijom, najmanje 3 meseca pre isteka sertifikata. Ako se sertifikovana osoba ne prijavi za resertifikaciju, sertifikat prestaje da važi datumom njegovog isteka.

Uslovi za obnavljanje sertifikata su sledeći:

1. **Zavarivač** - standard SRPS EN ISO 9606-1:
  - Opcija prema tački 9.3a – nakon **isteka važenja sertifikacije od 3** godine neophodna je ponovna sertifikacija;
  - Opcija prema tački 9.3b – nakon **isteka važenja sertifikacije od 2** godine, **sertifikacija** se produžava na dodatne 2 godine uz dostavljen sertifikat, overen za poslednjih 6 meseci i Izveštaj o odgovarajućem ispitivanju (IBR ili ispitivanje sa razaranjem).
2. **Zavarivač** - standard SRPS EN ISO 9606-2: nakon **isteka važenja sertifikacije od 2** godine, **sertifikacija** se produžava na dodatne 2 godine uz dostavljen sertifikat, overen za poslednjih 6 meseci i Izveštaj o odgovarajućem ispitivanju (IBR ili ispitivanje sa razaranjem).
3. **Operater zavarivanja** - standard SRPS EN ISO 14732: nakon **isteka važenja sertifikacije od 6** godina neophodna je ponovna sertifikacija;
4. **Lemioc** - standard SRPS EN ISO 13585: nakon **isteka važenja sertifikacije od 5** godina, **sertifikacija** se produžava na dodatnih **5 godina** uz dostavljen sertifikat, overen za poslednjih 6 meseci i Izveštaj o odgovarajućem ispitivanju (IBR ili ispitivanje sa razaranjem).

5. **Zavarivač (betonski čelik)** - standard SRPS EN ISO 17660-1:2009, tačka 9.2.1: nakon **isteka važenja sertifikacije od 2 godine**, **sertifikacija** se produžava na dodatne 2 godine uz dostavljen sertifikat, I izveštaje o ispitivanju (najmanje 8 u poslednjih 24 meseca od kojih su najmanje 2 za poslednjih 6 meseci).
6. **Operater uvaljavanja** - standard SRPS EN 13445-4:2023, prilog C: nakon **isteka važenja sertifikacije od 5 godine**, **sertifikacija** se produžava na dodatnih 5 godina uz dostavljen sertifikat i odgovarajuće izveštaje o ispitivanju.
7. **Odobrena osoba za izvođenje nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom - Pravilnik o opremi pod pritiskom, Prilog I, t. 3.1.2.:** nakon isteka važenja odobrenja za izvođenje nerastavljivih spojeva na opremi pod pritiskom, odobrenje se produžava pod identičnim uslovima kao i sertifikacija zavarivača / operatera zavarivanja / lemioca / operatera uvaljavanja.

7. SUSPENDOVANJE / POVLAČENJE SERTIFIKACIJE

Suspenzija sertifikacije se primenjuje u slučajevima kada prihvatljive okolnosti onemogućavaju sertifikovanu osobu da ispuni sve uslove za održavanje sertifikacije (npr. sertifikovana osoba nije dostavila dokaz o sprovedenim nadzornim aktivnostima), kao i ukoliko se osoba ne pridržava zahteva datih u dokumentu SO QI 02 01, Uputstvo za korišćenje sertifikata (sertifikacija osoba). Period suspenzije sertifikacije ne može biti duži od 3 meseca.

Na osnovu odluke o suspenziji sertifikacije o kojoj se osoba obaveštava pisanim putem, sertifikovana osoba može da preduzima mere za otklanjanje uzroka koji su doveli do suspenzije i o sprovedenim merama obavesti STSO. Ukoliko se oceni da su sprovedene korektivne mere adekvatne, donosi se odluka o ukidanju suspenzije.

Odluka o povlačenju sertifikacije se može doneti u sledećim slučajevima:

- ako u predviđenom roku nisu sprovedene propisane korektivne mere za ukidanje suspenzije,
- ukoliko sertifikovana osoba traži povlačenje sertifikacije,
- ukoliko se utvrdi ozbiljno narušavanje pravila datih u SO QI 02 01,
- ukoliko se utvrdi da su prestali da budu ispunjeni neki od neophodnih uslova za sertifikaciju (npr. prestale su aktivnosti koje su pod sertifikacijom).

Na svaku odluku sertifikovana osoba ima pravo žalbe koja se rešava u skladu sa TMS QP 08, Postupanje sa prigovorima i žalbama, i koja je dostupna na web stranici TMS CEE (www.tms.rs).

8. PROMENE U ŠEMI SERTIFIKACIJE

Ukoliko se promeni šema sertifikacije, odnosno zahtevi za sertifikaciju (npr. izmene u standardima na kojima su pojedine šeme sertifikacije zasnovane), TMS CEE će dokumentovati i učiniti javno dostupnim metode i mehanizme za verifikaciju da li je sertifikovana osoba usaglašena sa izmenjenim zahtevima.

U zavisnosti od izmena i njihovog potencijalnog uticaja na status sertifikacije, TMS CEE odlučuje o primeni odgovarajućih aktivnosti, a koje se mogu odnositi i na dodatna ocenjivanja, a sve u cilju verifikacije nastalih promena i usaglašenosti osobe sa istim.

9. PRIGOVORI I ŽALBE

Sa svim prigovorima i žalbama TMS CEE postupa konstruktivno, nepristrasno i blagovremeno. Isti se rešavaju u skladu sa TMS QP 08, Postupanje sa prigovorima i žalbama, i koja je dostupna na web stranici TMS CEE (www.tms.rs).

10. OBAVEZE

Obaveze sertifikovane osobe

Sertifikovana osoba je u obavezi da:

- se pridržava pravila ponašanja koja su propisana šemom sertifikacije;
- informiše TMS CEE, bez odlaganja o svim pitanjima koja mogu uticati na njenu sposobnost da kontinualno ispunjava zahteve za sertifikaciju;
- da se poziva na sertifikaciju u skladu sa obimom koji je naveden u sertifikatu;
- koristi dobijenu sertifikaciju na način da ne ugrožava reputaciju TMS CEE;
- ne daje izjave u vezi sa sertifikacijom, a koje mogu dovesti u zabludu;
- u slučaju suspenzije sertifikata prestane sa promovisanjem / pozivanjem na sertifikaciju;
- u slučaju povlačenja sertifikacije prestane sa pozivanjem na **sertifikaciju** i vrati sertifikate koji izdati.

Obaveze STSO

STSO je u obavezi da obezbedi:

- da je osoblje koje je odgovorno za aktivnosti sertifikacije kompetentno, nezavisno i nepristrasno;
- očuvanje poverljivosti podataka i informacija do kojih dođe u postupku sertifikacije;
- pravovremeno informisanje sertifikovane osobe o promenama u šemi sertifikacije, rokovima i načinu da koji će se izvršiti verifikacija usaglašenosti sertifikovane osobe sa izmenjenim zahtevima;
- javno dostupne informacije koje se odnose na predmet i područje šeme sertifikacije i opis procesa sertifikacije;
- javno dostupne preduslove i ostale relevantne zahteve šema sertifikacije koje sprovodi;
- ažurne informacije o važećim sertifikacijama.